

Эркин юрт

Ўзбекистон Халқ Ҳаракати нашри

web: uzxalqharakati.com e-mail: erkinyurt2011@gmail.com

2011 йил
Август №3
(махсус илова)

МУСТАҚИЛЛИК ДЕКЛАРАЦИЯСИ

Ўзбекистон ўзининг Мустақиллигини 1 сентябрь 1991 йил эмас, балки 20 июнь 1990 йилда эълон қилган эди. Каримов режими бу тарихий фактни йиллар давомида бузиб кўрсатишда давом этмоқда. Тубанга эйтиборингизга ҳавола этилаётган матн ўша тарихий воқеаларнинг тирик гувоҳи ва фаол иштирокчиси, муҳолифат лидери Муҳаммад Солиҳнинг қаламига мансуб.

Май ва июн ойларида янги қурилган “Эрк” партиясининг жойлардаги тизимларини тузиш билан машғул бўлдик. Ташкилотнинг ижтимоий тамалидаги ўзак, худди “Бирлик”да бўлгани каби, зиёлилар эди. Шаҳарларда адабиёт, санъат ва илм аҳли, қишлоқларда эса ўқитувчилар ташкилотни ҳаракатга келтирувчи куч эди. Май ойининг охирида “Эрк” аъзолигига қабул қилинган одамлар сони, янглишмасам 5000 дан ошган эди. Норасмий ташкилотлар ичида аъзоларга партия билетлари таҳсис қилиш, уларнинг адреси, иш жойи ва ҳоказо ишга тааллуқли билгиларни қайд этишни илк ўлароқ “Эрк” удумга киритди. Бу - ташкилотнинг маълум система ичида ҳаракат қилишини таъминлар ва ҳар бир қарори учун масъулитини оширар эди. Ақидамиз бўйича, лидер оломон орқасидан эмас, оломон лидер орқасидан юрмоғи лозим эди.

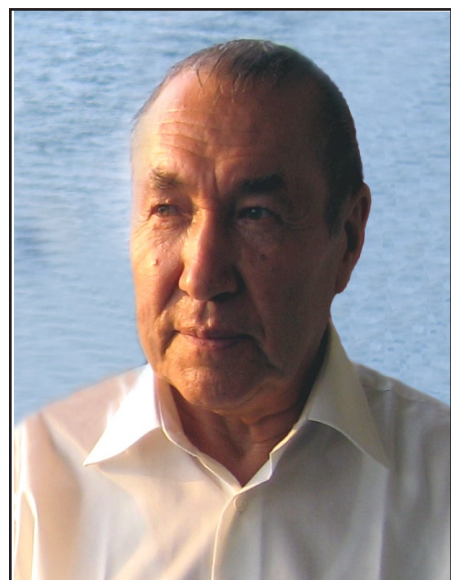
“Эрк” муҳолифат ўлароқ оломонга лидерлик қилиш иддаоси билан майдонга чиққан экан, у оломоннинг инстинктлари билан иш кўролмайд.

Ўз программасида қабул қилинган Ҳужжатни қатъийлик билан ўзига эргашган инсонлар зехнига тадбиқ этмоғи лозим. Муҳолифат - халқнинг шикоят ва дод-фарёди эмас,

халқнинг шижоати ва сиёсий иродаси бўлмоғи керак. Булар “Эрк” ташкилотининг яшаш тамойиллари эди. Биз буларни сўйлар экан, халқнинг бу сўзларни ҳазм қилиш ёки қилмаслигини ўйламасдик. Унинг демократияга тайёр ёки тайёр эмаслиги ҳам бизни кам қизиқтирарди. Социологик сўров ўтказишга на фурсат, на имкон бор эди, биз, аввал айтилганидек, интуитив шаклда атак-чечак олға силжир эдик. “Бирлик”даги тотал эркинликдан сўнгра “Эрк”нинг жорий этгани нисбий интизом унинг ижтимоий базасини кенгайтиришга хизмат қилди. “Эрк” тузилган пайтда “бу ҳам навбатдаги норасмий” дея бурун жийирган давлат идоралари секин-аста унга нисбатан юмшай бошлади, баъзи бюрократлар, яширинча, бу норасмий ташкилот аъзолигига ўтдилар. Олий Кенгашда ҳам “Эрк” тарафдорлари пайдо бўлди.

Бу факторларни ҳисобга олган Ҳолда, ташкилот Ўзбекистоннинг “Мустақиллик декларацияси”ни тайёрлаб, Олий Кенгашнинг 20 июнда бўладиган навбатдаги сессиясига тақдим этиш ва уни сессия кун тартибига қўйиш учун фаолият бошлашга қарор қилди.

Декларацияни “Эрк” котиби Отаназар Ориф тайёрлади. Матнинг илк қораламасида биз Фарб давлатлари тарихларида ўқиганимиз

Мустақиллик Декларациясини “ЭРК” партияси котиби Отаназар Орипов тайёрлаган.

“мустақиллик декларация”ларининг ҳиди келиб турарди, биз бир оз таҳрир қилиб, “миллий заминга” мослаган бўлдик. Аммо “Ўзбекистон” калимасидан бошқа бутун сўз ва иборалар яна байналминал сиёсатда қабул қилинган терминология доирасидан чиқолмаганимиз эсимда. Матн қисқа тезислардан тузилиб, бир саҳифага жо бўлди.

Декларацияни Олий Кенгашга Долиб борар экан, мен унинг қабул қилинишига, тўғриси, ишона олмаган эдим. Умр бўйи халқ ва озодлик сўзларини муқаддаслаштирган кимса, “Халқ тўлқиндир, халқ денгиздир, халқ кучдир,” дея атрофдагиларни ишонтиришга уринган одам, бу сўзларга ўзим ишонмаётган эдим. “Халқ қорни тўйса бўлди, унга озодлик шарт эмас,” деган коммунистик ташвиқот менинг ишончимни ҳам маълум даражада заҳарлаганди. Ҳужжатни “Ошкоралик Қўмитаси” бошлиғи Эркин Воҳидовга бердим ва кейин бу билан ҳеч машғул бўлмадим. Сессияга уч кун қолганди, уч кун ичида Олий Кенгашдаги бутун

Қўмиталар бу ҳужжат билан, норасмий бўлса-да, танишиб улгурганди. Сессия кун тартибини бир кун аввал белгилаётган ҳайъат “Декларация”ни кун тартибига киритмади. Аммо депутатлар ўз ораларида бу ҳужжатни қўллайдиганларнинг рўйхатини туза бошлагандилар. Янглишмасам, 170 га яқин миллатвакили “Декларация”ни Сессия кун тартибига қўйишга чорлаб, Олий Кенгаш ҳайъатига таклиф киритди.

Сессия 20 июн куни ўз ишини бошлади. Декларация матни кўпайтирилиб, бутун депутатларга тарқатилганди. Бунда Ошкоралик Қўмитаси депутатлари ва яна бошқа ташаббускорларнинг хизмати катта бўлди. 170 та миллатвакилининг Декларацияни кун тартибига киритиш таклифи қабул қилинди.

Бу катта воқеа эди. Декларация овоз ололмаса ҳам, унинг овозга қўйилиши катта воқеа эди. У пайтлар, дорилмон пайтлар, Олий Кенгашда кўтарилган масалалар телевидениада қайчиланиб бўлса-да, халққа кўрсатиларди. Бу ғоя пропандаси учун жуда муҳим эди. Декларацияни Олий Кенгашга тақдим қиларкан, кутилган максимум манфаат ҳам шу эди. Биз ундан ортиғига умид қилмагандик, аммо ундан ортиғи юз берди.

20 июн 1990 йил Тошкентда,
Ўзбекистон Олий Кенгаши
Сессиясида Ўзбекистоннинг
Мустақиллик Декларацияси
кўпчилиги овоз билан
қабул этилди.

У пайтларда электроник ҳисоблама йўқ эди, қўл кўтариш усули билан овоз бериларди. Шу туфайли ҳатто руслар ҳам Ўзбекистон мустақиллиги учун овоз бериб юборди. Ёнида ўтирган ўзбеклардан андиша қилгани учун ёки улар овоз бермаса ҳам декларация ўтишини билганлари учун овоз беришди. Олий Кенгаш раиси Декларациянинг қабул қилинганини эълон қилганда депутатлар ўрнидан туриб, узоқ давом этган қарсақлар билан ўзларини ўзлари олқишладилар. Ўзбекистон Компартиясининг биринчи Секретари Ислом Каримов Декларацияни қабул қилмаслик учун ҳаракат қилиб кўрди, аммо миллатвакилларининг важоҳатини кўриб, очиқ қарши чиқишга журъат

қилмади. Декларация муҳокамаси пайтида Каримов ўз ўринбосари Шукрулло Мирсаидовни минбарга чиқариб, унинг воситасида Декларацияни танқид қилди. Мирсаидов Декларация матнини ҳавода силкитиб, “бу бир парча қоғоз” дея залга мурожаат қилганда, миллатвакиллари қаттиқ реакция кўрсатишди. Вазиятнинг тахмин қилинганидан мураккаброқ эканини тушунган ҳукумат Декларацияни овозга қўйишга мажбур бўлди ва лекин унинг қабул қилинишини ҳукумат ҳам кутмаганди.

“Бу бир парча қоғоз!” - И.Каримов ўз ўринбосари Ш. Мирсаидовни минбарга чиқариб, унинг воситасида Декларацияни танқид қилди.

Шунда Декларациянинг баъзи жузъий тахрир талаб ерлари бор, деган баҳонада Тахрир комиссияси тузилди. Тахрирдан кейин, сўнгги қабул қилинган вариант Кенгашга ўқиб берилиши келишилди. Тахрир комиссияси аъзолари “тахрир” қилиш учун кулис орқасига ўтишди. Сессия бошқа масалаларни кўришда давом этди. Вақт ўтаётгани, аммо “тахрирчи”лар ҳануз чиқишмаганди. Мен бир оз безовта бўлдим. ҳукумат ҳужжатни ўзларича тахрир қилиб, Кенгашга ўқимай, эртасига эълон қилиши мумкин эди. Шуларни ўйларкан, кулис орқасига чақиришди. Бордим. Кичик залда Шукрулло Мирсаидов билан Ефимов (Ўзбекистон КП иккичи секретари) ўтиришарди. Олдларида Деларация матни. Сал нарироқда икки-учта депутат гаплашиб туришарди. Эркин Воҳидов билан Нурали Қобил экан. Шукрулло Мирсаидов Декларация матни ҳақида фикримни сўради. Кенгашга тақдим

қилинган вариант бизни қониқтиришини айтдим. Бўлмаса, шуни бирга тахрир қилайлик дея, матнни менга узатди. Янги илова қилинган сўз ва иборалар ҳужжат мазмунини деярли ўзгартирмаганди, аммо унга бир жумла илова қилинган эди-ки, муҳолифат бунга ҳеч қабул қилолмасди. Матн сўнггида: “Ўзбекистон свои отношение с другими республиками будет строить на основе Союзного Договора”, деб ёзилганди. Ўша даврда Совет ҳукумати Империянинг парчаланиш хавфини сезиб, республикаларга баъзи ҳуқуқлар бериш тактикасини ишга солган ва “Союзный Договор” деган ғояни ўйлаб чиқарганди. Бу амалда ўша эски иттифоқ статусини сақлаб қоладиган бир Шартнома бўлиши керак эди.

Мен бир миллатвакили сифатида ҳам, муҳолифат вакили сифатида ҳам сўнгги жумлани ҳужжатга киритишга қаршиман, дедим. Декларация Олий Кенгаш тарафидан қабул қилинди, уни ўзгартаришга ҳаққингиз йўқ, дедим. Нуқта, вергули бўлиши мумкин, аммо мазмунини ўзгартаришга ҳеч кимнинг, Каримовнинг ҳам ҳаққи йўқ, дедим.

Ўша пайтда, худди эшитиб тургандай, Каримовнинг ўзи пайдо бўлди. Кулиб, ёнимизга келди.

- Яна жанжал қилаяпсизми, - деди илжайиб.

Матн шундай ўзгартириладиган бўлса, ҳозир залга кириб, халқ вакилларининг тасдиқлаган ҳужжати ўзгартирилаяпти, деб эълон қилишга мажбур бўламан, дедим.

- Хўп, шу жумлани олиб ташласа хурсанд бўласизми, ахир? - деди Каримов.

- Фақат мен эмас, халқ хурсанд бўлади, - дедим.

- Шуни ҳал қилинлар, - деди у Мирсаидовга ва Кенгаш залига чиқиб кетди.

Каримов кетгандан кейин Мирсаидов юзида сўроқ ифодаси билан Ефимовга қаради. Ефимов агар “Союзный Договор” ҳужжатга киритилмаса, катта жанжал бўлади, деди. Мирсаидов икки ўтнинг орасида қолганди. Бу кишининг табиати юмшоқ, аммо керак бўлса, чапанилик ҳам қилиб юборадиган одати бор эди. Аммо Декларациядаги Ефимовнинг

“ижоди” бўлган сўнги жумлани олиб ташлаш учун фақат чапанликнинг ўзи етмаслиги кўриниб турарди.

Матн устида тортишаркан, Ефимов овозини баландлатиб гапира бошлади. Мен унга қўпол қилиб, “бу ишга, яхшиси, аралашманг”, дедим. Хўп, бўпти, деди Ефимов ва тўрсайиб ўрнидан турди.

Мирсаидов ён босиб тургани, Ефимов кетгандан кейин “нимани олсангиз олинг”, деб матнни узатди. Матндаги сўнги жумланинг устига чизиб, унга қайтардим. Машинкага бераверамиз, деди ва бир йигитни чақириб, матнни унга топширди. Ўша пайт залнинг бурчагида жойлашган телефондан Ефимовнинг Москвага телефон қилаётганини кўрдик. У баланд овозда, балки, атай бизни эшитсин деб, марказга шикоят қиларди. “Вы не представляете, что здесь творится”, дерди у Москвадаги шефларини уйғотишга ҳаракат қилиб. “Шеф”лар-ку уйғонганди, аммо кеч уйғонишганди. Ўзбекистонда қабул қилинган

“Мустақиллик Декларацияси” Москва учун янгилик эмасди. Баҳорда шундай бир “Декларация”ни Литва жумҳурияти ҳам эълон қилганди. Гап, Мирсаидов айтгандай, қабул қилинган “бир парча қозғоз”да эмас, балки, балки бу “қозғоз”ни қабул қилган миллатвакиллари, халқ иродаси маҳсули бўлмиш бу ҳужжатни нақадар ҳимоя қила олишида эди.

Март ойида Совет Иттифоқини сақлаб қолиш учун ўтказилган Референдумдан Ўзбекистон раҳбари Ислон Каримовнинг бу “халқ иродаси”ни бир чақага олмаслиги маълум бўлганди. Халқ сайлаган миллатвакиллари ҳам ўзлари қабул қилган Мустақиллик Декларациясини ҳимоя қилаолмагандилар.

Совет Иттифоқи йиқилиб, Ўзбекистон мустақил бўлишга мажбур бўлганидан кейин, Ислон

Каримовнинг лаганбардорлари “хатто ўша 20 июн Декларацияси ҳам, Каримов истамаса, қабул қилинмасди,” дейишади.

Холбуки, Декларацияни Каримов қабул қилмади, Декларацияга овоз берилаётганда у Кенгаш залига кирмади, ташқарида қочиб юрди. Кейин, Декларация деярли бир

“Декларацияни Каримов қабул қилмади, Декларацияга овоз берилаётганда у Кенгаш залига кирмади, ташқарида қочиб юрди. Кейин, Декларация деярли бир овоздан қабул қилинганидан саросимага тушиб, буни Ўзбекистон матбуоти, радио ва телевидениесидан эълон қилишни таъқиқлади.”

овоздан қабул қилинганидан саросимага тушган Каримов, буни Ўзбекистон матбуоти, радио-телевидениесидан эълон қилишни таъқиқлади. Ўзи Мирсаидов билан Фарғона водийсига кетди.

Декларация қабул қилинган куни, 20 июн саот саккизда мен уйда ўтириб, Ўзбекистон ТВсидан бу муҳим воқеа тўғрисида хабар кутдим. Москва қисқа хабар берди, аммо Тошкент бермади.

Мирсаидовга телефон қилдим. Унинг Каримов билан Фарғонага кетишганини, у ердан Қирғизистонга ўтажанини айтдилар. Тошкент Компартия бўлими котиби Адҳам Фозилбековни машинасидаги телефон орқали топдим. (Фозилбеков у пайтларда ҳукуматга энг яқин одамлардан эди).

Олий Кенгашда қабул қилинган ҳужжат ҳақида хабар йўқлигига у ҳам хайрон бўлганини айтди. Мен

унга “илтимос, Каримовга етказинг, агар Декларация эртага матбуотда эълон қилинмаса, биз Тошкент марказида кўпмингикишлик митинг уюштирамиз”, дедим. Фозилбеков бу гапни Каримовга етказажанини айтди.

Соат ўнларда телефон жириглади. Мирсаидов экан. Илтимос, шовқин қилмай туришлар, бу аблаҳ Ефимовнинг иши бўлса керак, ҳаммасини ҳал қиламиз, деди ва, мана, Ислон аканинг ўзи гаплашмоқчи, деб, трубкани Каримовга берди. Каримов, биз эртага кечкурун қайтапмиз, батафсил гаплашамиз бу масалани, деди. Гаплашадиган ҳеч гап йўқ, бутун дунё кўрди, Олий Кенгаш Ўзбекистоннинг Мустақиллик декларациясини қабул қилди, бу ҳақда Москва хабар берди, бизникилар эса жим, дедим. Эртага эрталаб хабар чиқмаса, биз кўчага чиқамиз, дея таҳдидни такрорладим. Каримов эртага тушдан кейин телевиденида хабар берилажанини ваъда қилди. Нега “тушдан кейин”лигини англамадим. Балки, Каримов Москвадан кетган хабарнинг реакциясини кутиб, шунга кўра ҳаракат қилишни ўйлаган бўлиши мумкин.

Хар ҳолда, 21 июн куни тушдан кейин Олий Кенгаш қабул қилган Ўзбекистон Мустақиллиги Декларацияси муҳокамаси ва унга овоз бериш жараёни ёзиб олинган телевизион кўрсатувини ТВ намойиш қила бошлади.

Лекин матбуотда икки кун кечикиб қолган Декларациянинг номи “Декларация о независимости Узбекистана” ўрнига “Декларация о суверенитете Узбекистана,” деб хоинларча ўзгартирилганди. Зотан, СССР конституциясида барча совет жумҳуриятлари шундоқ ҳам “суверен” ҳисобланардилар.

Лекин ўзбек халқи ўзи танлаган вакиллари воситасида 1990 йил 20 куни Ўзбекистоннинг мустақиллик Декларациясини қабул қилганди. Декларация мазмунини ўзгартириб, уни “бир парча қозғоз”га айланттирганлар тарих олдида кечириб бўлмас жиноят ишладилар.

Муҳаммад Солиҳ
“Йўлнома“ (1999)

1991 йил 19 август куни Совет Империяси фанатиклари бу давлатни сақлаб қолиш учун сўнги марта чирпиниб кўрди. Қудратли Совет Армияси ва КГБси бирлашиб, давлат тўнтариши эълон қилишди. Аммо тўнтарувчилар тўнтарар эканлар, кутилмаганда қўллари қалтирай бошлади. Совет Империясининг жонини олишга келган ўша Рух тўнтарувчиларнинг қўллари қалтиратаётганди. Москва кўчаларига чиққан танклар ҳам, фалаж бўлган қўнғизлар каби, буюрилган жойга юра олмадилар. Бу фалаж қўнғизлар устига чиқиб, хунтага қарши нутқ сўйлаганлар кейин рус халқининг миллий қахрамонига айланишди.

Мен 19 август куни эрталаб Ёзувчилар Уюшмасига келганимда фавқулодда ҳаракатлиликни кўриб, бир оз ҳайрон бўлдим. Янгиликни биринчи дуч келган кутубхоначи Лола опадан эшитдим:

- Москвада “переворот” бўлибди, - деди у. Қайта қуриш даврида попуги пасайиб қолган коммунист-ёзувчилардан бири ёнимдан ўтиб кетаётиб, “ниҳоят тартиб ўрнатиладиган бўлди,” деди баланд овоз билан.

Тез “Эрк” партияси хайъатини чақирдик. Хайъат аъзоларининг ҳам-маси Хунтага қарши норозилик билдириш тарафдори бўлди. Йўқотадиган нарсамиз йўқ, аллақачон КГБ бизни таъқибга олди, деди хайъат аъзолари. Ётиб қолгунча отиб қолишимиз керак, дедилар.

Тушга яқин Хунтага қарши манифест матни тайёр бўлди. Ўша заҳотиёқ “Озодлик” ва “Озод Европа” радиоларига ўқиб берилди. Айни пайтда, “Эрк” газетасининг тайёрланаётган сони биринчи саҳифасига материаллар ўрнига партиянинг Хунтага қарши баёноти ва халққа мурожаатини қўйиб, тез чоп қилдик. 19 август куни кечқурун “Эрк”чилар, одатдагидек, Ёзувчилар Уюшмасида тўпланмади. Хамма уй-уйига тарқади. Ҳалати бир кутиш бошланди. Москвадаги демократларни ҳибсга олиш бошланса, бизда ҳам айни ҳаракат такрорланиши муқаррар эди. Буни ҳеч ким бир-бирига айтмаганди, аммо ҳар ким ичида бунга тайёргарлик кўраётганди.

Бу ваҳима эмасди. Вазиятнинг бақалтислиги шундоқ кўриниб

турарди. Москвада асаби нозик баъзи таниқли демократлар 19 август синовига дош беролмай, Америкага қочишганини бир неча кундан кейин эшитдик. Бизнинг “Бирлик”нинг баъзи раҳбарлари ҳам 19 август куни Қирғизистонга “шошилич сафарга” кетгани кейин маълум бўлди.

ХУНТА

ГКЧП Ўзбекистон раҳбарларининг нақадар принципсиз эканини фош этди

Ўша куни оқшом “Эрк” хайъати аъзоси бухоролик йигит Тошпўлат Йўлдошев менга телефон қилди. Хунтанинг келажаги борми-йўқми, телемуҳокама қилдик. Йўлдошевнинг фикрича, Хунтанинг келажаги йўқ эди. Йўлдошев, совет системасини ичдан танирди. Бир неча йил дипломатик вазифаларда чет элларда ишлаган тажрибали маъмур эди. Унинг башороти тўғри чиқди, Хунта уч кунга бормади.

Аммо шу уч кун Ўзбекистон тепасида турган раҳбарларнинг нақадар принципсиз шахслар эканини фош қилишга етди. Хунта тўнтариш эълон қилган куни Деҳли сафаридан қайтаётган Ўзбекистон Компартиясининг биринчи секретари Каримов самолёт бортидан Хунта бошлиғи Янаевга табрик телеграммаси жўнатди. Ўзбекистонда Каримовнинг ўрнига қолган Бош вазир Мирсаидов Хунта фармойишларини ўзбек газеталарида бажонидил чоп қилиб берди. Чоп қилибгина қолмай, бу фармойишларни амалда ижро эта бошлади. Бу фармойишлар республика Прокурори, шаҳар ва вилоят Прокурорларига жўнатилиб, бу асосда ҳаракат қилишга, тўғрироғи, амр келган заҳоти репрессия машинасини юргизиб юборишга тайёр туриш буюрилди. “Эрк” партиясининг аввалдан режалаштирилган Қурултойи 21 август куни ўтиши керак эди. Тошкент шаҳар Ижроқўми бу

Қурултойни ўтказиш ГКЧП фармойишларига кўра мумкин эмаслигини расмий хат билан бизга билдирганди. 20 август куни Хунтага қарши баёнотимиз босилган “Эрк” газетасидан бир неча нусхасини олиб, Олий Кенгашга бордим. Бир неча депутатга тарқатдим. Кейин Олий Кенгаш Раиси қабулхонасига кирдим. У ерда ҳам саросима ҳукмрон эди. Раис кабинетига йўқ эди. Бу кабинет тўрида осилиб турадиган Горбачев портрети ҳам худди раиснинг ўзидай ғойиб бўлганди. “Эрк”нинг бир нусхасини ўртоқ Раисга шахсан беринг, деб унинг секретарига узатдим. Аслида, фақат раис эмас, Ўзбекистоннинг бутун раҳбарлари ўз кабинетларидаги Горбачев портретини 19 август куни олиб ташлашган эдилар. Бу халқ “йўлбошчилари” Брежнев замонидаги куллик бўйнуруғини такрор киймоқ учун бўйинларини эгиб, кутиб туришарди. Шу куни кечқурун, яъни, 20 августда Ислон Каримов Компартия активи билан Олий Кенгаш Президиуми аъзоларини тўплаб, мажлис ўтказди. Бу мажлисда Ўзбекистонда ГКЧП ташкил қилишга эҳтиёж йўқ, чунки, биз шундоқ ҳам фавқулодда ҳолатда яшайпмиз, тартиб-интизом бизда кучли, деган қарорга келишди. Бу СССРда Хунтага бўлган энг “оригинал” муносабат деб топилди. Бу очиқчасига мунофиқона муносабат эди.

Хунта фармойишларини Қирғизистон ўз газеталарида чоп этмади. Қирғизистон раҳбари Акаев, Хунтага расмий норозилик билдирди. Биз унинг жасоратидан фахр туйдик. Чунки, у ўзимизнинг туркистонлик лидер эди. Ўзбекистон раҳбарлари ҳам тарихнинг бурилиш нуқталарида шундай матонатли бўлишни орзу қилардик. Биз муҳолифат бўлиб, Каримовни қаттиқ танқид қилсак ҳам, у бизнинг ўлкамизнинг раҳбари эди. Унинг дунё миқёсида обрўсизланишини бир ватанпарвар сифатида ҳеч истамасдик.

Афсуски, 19 август бизнинг Араҳбарларга обрў келтирмади. Хунта-нинг мағлубияти эса, уларни ўз ориентацияларини яна бир марта 180 даражага ўзгартиришга мажбур қилди. Бу янада аянчлироқ манзара эди.

Муҳаммад Солиҳ
“Йўлнома” (1999)